



شاخص‌های  
جهانی  
کسب‌وکار ۱



وزارت امور اقتصادی و دارایی  
معاونت سیاست‌گذاری اقتصادی

# معرفی شاخص جدید بانک جهانی برای ارزیابی محیط کسب‌وکار کشورها

مرکز ملی مطالعات، پایش و بهبود محیط کسب‌وکار

بهار ۱۴۰۲

به نام خدا



وزارت امور اقتصادی و دارایی  
معاونت سیاست‌گذاری اقتصادی

## معرفی شاخص جدید بانک جهانی برای ارزیابی محیط کسب و کار کشورها

مرکز ملی مطالعات، پایش و بهبود محیط کسب و کار

بهار ۱۴۰۲

معرفی شاخص جدید بانک جهانی  
برای ارزیابی محیط کسب و کار کشورها

تهیه و تنظیم: نیما ارضی

اظهار نظر کننده:

-

ناظر پژوهشی: منیژه طبیبی

تأیید کننده نهایی:

سید امیر سیاح

صفحه آرایی، ویراستاری و طرح جلد: مهدی حسینی شفیق

شماره گزارش: ۴۰۲۲۰۱۴۱۴۲۲

تاریخ انتشار: بهار ۱۴۰۲

## فهرست مطالب

۱. مقدمه ..... ۴
۲. اهداف و اصول ..... ۵
۳. پیامدهای توسعه‌ای ..... ۷
۴. رویکرد ..... ۸
۵. نظرسنجی از شرکت‌ها و بنگاه‌ها ..... ۱۲
۶. حوزه ..... ۱۳
۷. موضوعات ..... ۱۵
۸. شاخص‌ها ..... ۱۷
۹. امتیازدهی ..... ۱۸
۱۰. جمع‌بندی ..... ۲۰

## ۱. مقدمه

شاخص آمادگی کسب و کار<sup>۱</sup> (BR) یک شاخص جدید برای ارزیابی کمی از محیط کسب و کار است که توسط گروه توسعه شاخص های اقتصادی جهانی ارائه شده است. این شاخص به صورت سالانه منتشر خواهد شد و اکثریت کشورهای جهان را تحت پوشش قرار می دهد. هدف اصلی از ارائه گزارش های شاخص آمادگی کسب و کار، حمایت از اصلاح سیاست ها، ارائه توصیه های سیاستی خاص و ارائه بانک داده و اطلاعات برای تحقیقات توسعه ای در این زمینه است. این شاخص از طریق تمرکز خود بر توسعه بخش خصوصی، به طور مؤثری به تحقق اهداف دوگانه بانک جهانی<sup>۲</sup> (WBG) یعنی از بین بردن فقر و تقویت رفاه کمک خواهد کرد.

شاخص آمادگی کسب و کار با تمرکز بر چارچوب تنظیم گری قوانین و مقررات و ارائه خدمات عمومی مرتبط با شرکت ها و بازارها و سنجش میزان کارایی آنها، محیط کسب و کار یک کشور را مورد ارزیابی قرار می دهد. این شاخص به دنبال یافتن رویکردی متعادل در ارزیابی محیط کسب و کار است. رویکردی که بتواند میان سهولت ایجاد کسب و کار جدید و ایجاد منافع بیشتر برای بخش خصوصی، چارچوب های نظارتی و خدمات عمومی، قوانین و مقررات قانونی و اجرای عملی آنها تعادل ایجاد کند. با این وجود شاخص آمادگی کسب و کار تنها در حوزه های مشخص شده مربوط به خدمات عمومی و چارچوب های نظارتی می تواند فعالیت کند.

شاخص آمادگی کسب و کار بر ۱۰ موضوعی که در چرخه عمر شرکت، از تاسیس شرکت تا گسترش و انحلال شرکت مطرح می شود، تمرکز دارد. موضوعات اصلی مورد بررسی در شاخص آمادگی کسب و کار عبارتند از: ورود به کسب و کار<sup>۳</sup>، محل کسب و کار<sup>۴</sup>،

1. Business Enabling Environment
2. World Bank Group
3. Business Entry
4. Business Location

اتصالات آب، برق و اینترنت<sup>۱</sup>، نیروی کار<sup>۲</sup>، خدمات مالی<sup>۳</sup>، تجارت بین الملل<sup>۴</sup>، مالیات<sup>۵</sup>، حل اختلاف<sup>۶</sup>، رقابت بازار<sup>۷</sup> و ورشکستگی<sup>۸</sup> در هر کدام از موضوعات مطرح شده، ملاحظات مربوط به محیط کسب و کار در رابطه با جنبه‌های استفاده از فناوری دیجیتال، پایداری زیست محیطی و جنسیت مورد بررسی قرار می‌گیرد.

براساس داده‌های جمع‌آوری شده، شاخص آمادگی کسب و کار امتیازاتی را برای هر کدام از حوزه‌های موضوعی در نظر می‌گیرد. جمع‌آوری اطلاعات و داده‌ها از دو طریق انجام می‌گیرد. بخشی از این اطلاعات از طریق مشاوران متخصص<sup>۹</sup> و بخشی دیگر نیز از طریق پرسشنامه‌ها<sup>۱۰</sup> جمع‌آوری می‌شود. فرآیند جمع‌آوری و گزارش‌دهی داده‌ها با بالاترین استانداردهای ممکن از جمله فرآیندهای جمع‌آوری داده‌های صحیح، حفاظت از داده‌ها، پروتکل‌های تأیید اصالت اطلاعات، شفافیت و در دسترس بودن عمومی داده‌ها و تکرارپذیری نتایج، انجام می‌شود. در ادامه اهداف، موضوعات مورد بررسی در شاخص آمادگی کسب و کار و نحوه اجرای این پروژه مورد بررسی قرار گرفته است.

## ۲. اهداف و اصول

در ماه سپتامبر سال ۲۰۲۱، مدیریت ارشد بانک جهانی (WBG) اتمام فعالیت شاخص Doing Business را عنوان و اعلام کرد که به دنبال رویکرد جدیدی برای ارزیابی فضای کسب و کار و سرمایه‌گذاری در این حوزه خواهند بود. رویکرد جدید پیش رو با مشاوره از کارشناسان در بانک جهانی، متخصصان و افراد فرهیخته و افراد صاحب‌نظر در بخش دولتی و خصوصی تهیه شده است.

1. Utility Connections
2. Labor
3. Financial Services
4. International Trade
5. Taxation

6. Dispute Resolution
7. Market Competition
8. Business Insolvency
9. Expert consultations
10. Surveys

بر این اساس شاخص جدیدی با عنوان آمادگی کسب‌وکار توسط گروه توسعه شاخص‌های اقتصادی جهانی آماده شده است. گروه این شاخص زیرنظر اقتصاددانان ارشد بانک جهانی و گروه توسعه اقتصادی تمامی مراحل توسعه این شاخص اعم از طراحی، آزمایش و اجرای آن را برعهده داشتند. فرآیند جمع‌آوری و بررسی داده‌ها براساس بالاترین سطح از استانداردها تعریف شده است.

**ویژگی‌های کلیدی پروژه جدید بانک جهانی به شرح زیر است:**

**۱- عنوان پروژه:** عنوان پروژه جدید بانک جهانی، شاخص آمادگی کسب‌وکار است.<sup>۱</sup>

**۲- هدف:** هدف از این معیار، ارائه یک ارزیابی کمی از محیط کسب‌وکار برای توسعه بخش خصوصی است.

این ارزیابی کمی داده‌ها منجر به ارائه گزارش جهانی به صورت سالانه خواهد شد که اکثر کشورهای جهان را پوشش خواهد داد. این شاخص ممکن است با مطالعات عمیقی در سطح کشوری نیز همراه شود تا با استفاده از آن بتوان تفاوت‌های منطقه‌ای و مسائل اقتصادی بیشتری را مورد بررسی قرار داد.

توسعه بخش خصوصی در اینجا با سه ویژگی تعریف می‌شود: رشد اقتصادی را از طریق نوآوری و کارآفرینی افزایش می‌دهد و برابری فرصت‌ها را در میان فعالان بازار افزایش می‌دهد، پایداری عمومی اقتصاد را در دراز مدت تضمین می‌کند. کارآفرینی در بخش خصوصی به شدت تحت تأثیر طیف وسیعی از سیاست‌ها و مقررات عمومی است که یک محیط کسب‌وکاری مساعد ایجاد می‌کند. این سیاست‌ها و مقررات مشوق راه‌اندازی شرکت‌های جدید، تسهیل کسب‌وکارهای موجود، ایجاد مشاغل خوب و انتقال کارگران و شرکت‌های غیر رسمی به رسمی است.

۱. عنوان این شاخص ابتدا (BEE) Business Enabling Environment در نظر گرفته شده بود که در مراحل بعدی عنوان این شاخص به Business Ready (B-Ready) تغییر یافت.

### ۳. پیامدهای توسعه‌ای

این شاخص با استفاده از داده‌های جمع‌آوری شده و تحلیل آنها، قصد دارد سه حوزه زیر را ارتقا ببخشد:

- حمایت از اصلاح سیاست‌ها
- ارائه مشاوره‌های سیاستی خاص
- فراهم کردن داده‌های لازم برای تحقیقات در خصوص توسعه سیاست‌ها و قوانین و مقررات

شاخص آمادگی کسب‌وکار به دنبال انجام اصلاحات اقتصادی و ایجاد فضایی برای به اشتراک‌گذاری اطلاعات و گفتگو در خصوص سیاست‌ها برای دولت‌ها، بخش خصوصی، بانک جهانی و سایر نهادهای توسعه‌ای است. از این رو با بررسی طیف وسیعی از حوزه‌های مرتبط با رفتار شرکت‌ها و عملکرد بازارها، این شاخص می‌تواند توصیه‌های سیاستی خاصی را ارائه دهد و نشان دهد که عملکرد اقتصاد هر کشور تا چه میزان از سطح مطلوب فاصله دارد. این شاخص با فراهم کردن مجموعه کاملی از داده‌ها، از تحقیقات اجتماعی و اقتصادی در خصوص محرک‌ها و پیامدهای توسعه در بخش خصوصی حمایت می‌کند. شاخص آمادگی کسب‌وکار از طریق تمرکز خود بر توسعه بخش خصوصی به طور مؤثری به تحقق اهداف دوگانه بانک جهانی برای حذف فقر و تقویت رفاه کمک خواهد کرد. وجود بخش خصوصی برای دستیابی یک کشور به توسعه موفقیت‌آمیز امری ضروری است چرا که این بخش منبع مهم اشتغال و خروج از فقر به شمار می‌آید. داده‌ها و گزارش‌های مربوط به این شاخص در اختیار گروه تحلیل و آنالیز بانک جهانی قرار می‌گیرد تا با استفاده از آن بتوان اطلاع‌رسانی‌های لازم در خصوص میزان مشارکت کشورها در توسعه بخش خصوصی و دستیابی به اهداف بانک جهانی را انجام داد. اگرچه شاخص آمادگی کسب‌وکار برای انجام اقدامات اصلاحی محدود در پروژه‌های بانک جهانی ایجاد نشده است اما قصد دارد مانند شاخص DB بخش قابل توجهی از این اقدامات را به سرانجام برساند.



به طور کلی هدف این شاخص به تصویر کشیدن واقعیت محیط کسب و کار در یک کشور برای توسعه بخش خصوصی و ارائه بینش به سیاستگذاران در زمینه‌های بالقوه جهت اصلاحات است. از سوی دیگر گزارشات مربوط به شاخص آمادگی کسب و کار می‌تواند به نفع همه کشورها به ویژه کشورهای کم درآمد باشد که داده‌های محدودی برای شناسایی نقاط ضعف موجود دارند. داده‌ها و گزارش‌های شاخص آمادگی کسب و کار قصد دارند محصولی ارائه کنند که برای مؤسسات و افراد علاقه‌مند به توسعه اجتماعی و اقتصادی در سراسر جهان مفید باشد.

#### ۴. رویکرد

شاخص آمادگی کسب و کار به دنبال ایجاد تعادل در میان مهمترین جنبه‌های ارزیابی محیط کسب و کار است. از این رو برای درک رویکرد این شاخص، بهتر است آن را با شاخص DB مقایسه کنیم.

شاخص جدید، محیط کسب و کار را در دو سطح مورد بررسی قرار می‌دهد. در سطوح خرد به میزان سهولت ایجاد کسب و کار می‌پردازد، در حالی که سطح کلان، میزان توسعه بخش خصوصی را می‌سنجد. این شاخص با درک این موضوع که میان هزینه‌ها برای بنگاه‌های فردی و مزایای اجتماعی و معیارهای مطلوب اختلاف و گاهاً تضاد وجود دارد، شاخص‌های مختلفی را شامل می‌شود که به این دیدگاه‌های مختلف می‌پردازد و بر این اساس آنها را به ثمر می‌رساند. در مرحله اول این شاخص علاوه بر بررسی محیط کسب و کار از منظر سهولت راه‌اندازی و فعالیت یک کسب و کار، توسعه بخش خصوصی را نیز با دیدگاه کلان مورد ارزیابی قرار خواهد کرد. در این مرحله شاخص آمادگی کسب و کار با بررسی دیدگاه‌های مختلف، براساس شاخص‌های تعریف شده به هر کدام از آنها امتیاز می‌دهد.

در مرحله بعد شاخص آمادگی کسب و کار نه تنها به فشار قوانین نظارتی بر شرکت‌ها، بلکه به کیفیت مقررات و ارائه خدمات عمومی مرتبط در طول چرخه عمر شرکت‌ها

نیز توجه خواهد کرد. این توازن جدید تلاش می‌کند دیدگاهی ظریف‌تر و مثبت‌تر در مورد نقش دولت‌ها در ایجاد یک محیط کسب‌وکاری مساعد ارائه دهد. در مرحله سوم شاخص آمادگی کسب‌وکار، اطلاعات رسمی (یعنی داده‌های مربوط به قوانین و مقررات قانونی) و اندازه‌گیری‌های واقعی (بررسی عملکرد واقعی قوانین در جهت ایجاد کسب‌وکار) را جمع‌آوری می‌کند. شاخص DB نیز در گذشته داده‌های رسمی و عملی را جمع‌آوری می‌کرد، اما این اطلاعات را منحصراً از مشارکت‌کنندگان متخصص<sup>۱</sup> خود دریافت می‌کرد اما شاخص آمادگی کسب‌وکار با جمع‌آوری مستقیم اطلاعات از شرکت‌ها بر اساس تجربیات آنها در محیط نظارتی کسب‌وکار و از طریق نظرسنجی‌ها، پیشرفت قابل توجهی خواهد داشت.

در مرحله چهارم و مرتبط با نکته قبلی، شاخص آمادگی کسب‌وکار تلاش خواهد کرد تا به تعادلی بین قابلیت مقایسه داده‌ها در میان کشورها و بازنمایی داده‌ها در یک اقتصاد معین دست یابد. این تعادل را می‌توان با جمع‌آوری داده‌ها از طریق ترکیبی از مشاوران متخصص<sup>۲</sup> و نظرسنجی‌های شرکت<sup>۳</sup> برطرف کرد. از نظر قابلیت مقایسه داده‌ها، مشاوران متخصص، یک نوع مشخص از شرکت‌ها را در سراسر کشورها مورد مقایسه قرار می‌دهد، در حالی که نظرسنجی‌های شرکت مقایسه میانگین تجربه شرکت‌های واقعی را با میانگین گرفته‌شده توسط میانگین، میانه یا آمارهای دیگر ارائه می‌دهند. از نظر بازنمایی داده‌ها، نظرسنجی‌های شرکت، تنوع را با مصاحبه با نمونه‌ای از شرکت‌ها نشان می‌دهد، در حالی که مشاوران متخصص با پرسش از کارشناسان در مورد دسته‌های مختلف شرکت‌ها با استفاده از پارامترهای گسترده (به عنوان مثال، شرکت‌های تولیدی در مقابل شرکت‌های خدماتی، شرکت‌های داخلی در برابر شرکت‌های خارجی، و غیره) انجام می‌شود.

- 
1. Expert contributors
  2. Expert consultations
  3. irm surveys



شکل (۱): ایجاد تعادل میان عوامل محیط کسب و کار هنگام ارزیابی آن

شاخص DB	شاخص آمادگی کسب و کار
بررسی اجمالی	ارزیابی معیار محیط کسب و کار مؤثر بر شرکت‌های کوچک و متوسط (SMEs)
حوزه مورد بررسی	تمرکز بر بار مقررات کسب و کاری برای شرکت‌ها، با در نظر گرفتن برخی خدمات عمومی
جمع‌آوری داده‌ها	پوشش متوازن جنبه‌های قانونی و بالفعل چارچوب تنظیم‌گری و خدمات عمومی؛ داده‌های واقعی از طریق ترکیبی از مشاوره‌های تخصصی و نظرسنجی‌های شرکت، جمع‌آوری شده است. استفاده از سناریوهای موردی با مفروضات سخت‌گیرانه کمتر برای افزایش ارتباط

شاخص DB	شاخص آمادگی کسب و کار
موضوعات	در این مدل موضوعات متناسب با چرخه عمر کسب و کار انتخاب شده است اما از نظر اهمیت دارای پراکندگی بالایی است.
شاخص‌ها	در این مدل شاخص‌ها در سه گروه چارچوب تنظیم‌گری، خدمات عمومی و کارآیی طبقه‌بندی شده است. این شاخص‌ها با محدودیت بیشتر برای مطالعات موردی، اطلاعات بدست آمده می‌تواند تصویر بهتری از اقتصاد نمایش دهد.
امتیازدهی	ارزیابی عملکرد کشورها بر اساس ارزیابی عملکرد کشورها بر اساس رتبه‌بندی و امتیازات. تمرکز قوی بر رتبه بندی کل برای به حداکثر رساندن منافع عمومی و ایجاد انگیزه برای اصلاحات
محدوده	اقتصاد شهرهای تجاری اصلی در ۱۹۱ کشور. همچنین در این مدل در ۱۱ کشور دومین شهر تجاری نیز مورد بررسی قرار می‌گیرد.
بروزرسانی	برای شاخص‌های مبتنی بر مشاوران متخصص به صورت سالانه و برای شاخص‌های بررسی سطح شرکت به صورت سه ساله است.

شاخص آمادگی کسب و کار در مسیر ایجاد تعادل و حمایت از اصلاحات، از هیچ سیستم اقتصادی یا سنت قانونی خاصی طرفداری نمی‌کند، بلکه رویکردی عمل‌گرایانه را حفظ

می‌کند و بر شیوه‌های صحیح و استانداردهای قابل اجرا در همه سطوح توسعه تمرکز می‌کند. هدف این شاخص ترویج مقررات‌زدایی نیست، بلکه هدف آن ارائه چارچوب تنظیم‌گری منسجم و فراهم کردن خدمات عمومی برای شرکت‌ها است. سپس این شاخص تأثیر این دو هدف را بر انعطاف‌پذیری شرکت برای ایجاد سهولت در انجام کسب‌وکار را به همراه مزایای اجتماعی اندازه‌گیری می‌کند.

شاخص آمادگی کسب‌وکار به منظور ایجاد شرایط مقایسه میان کشورهای مختلف در جهان طراحی شده است. این امر مستلزم استفاده از یک روش همگن در بین کشورها در مکان‌های جغرافیایی مختلف و با سطوح درآمدی و وضعیت توسعه متفاوت است. این شاخص با استفاده از شیوه‌های جدید به عنوان معیار اندازه‌گیری، شکاف‌هایی را که کشورها در تمام مراحل توسعه با آن‌ها روبه‌رو هستند را شناسایی می‌کند. این اقدامات که می‌توانند به عنوان استانداردهای جهانی در نظر گرفته شوند، به منظور امتیازدهی و اندازه‌گیری تفاوت‌های مطلق در بین کشورها استفاده خواهند شد.

## ۵. نظرسنجی از شرکت‌ها و بنگاه‌ها

یک نوآوری کلیدی در پروژه شاخص آمادگی کسب‌وکار، جمع‌آوری و استفاده از داده‌هایی است که مستقیماً از شرکت‌ها و بنگاه‌ها به دست می‌آید. در مرحله اول، بانک جهانی از داده‌هایی که توسط خود شرکت‌ها اظهار شده استفاده خواهد کرد. در مرحله دوم پرسشنامه‌ای طراحی می‌شود که تمامی موارد مربوط به شاخص آمادگی کسب‌وکار را پوشش می‌دهد و از شرکت‌ها و بنگاه‌ها مختلف نظرسنجی خواهد کرد. در مرحله سوم داده‌های اولیه با اطلاعات دریافت شده از نظرسنجی ترکیب شده و تجزیه و تحلیل دقیق‌تری از علل و پیامدهای موضوعات نظارتی و خدمات عمومی را ارائه می‌کند. اگرچه این فرآیند از جمع‌آوری داده‌ها هزینه بر است اما مزایای حاصل از آن بسیار بیشتر خواهد بود.

## ۶. حوزه

شاخص آمادگی کسب و کار، محیط کسب و کار یک کشور را با تمرکز بر چارچوب‌های نظارتی و ارائه خدمات عمومی مرتبط با شرکت‌ها و بازارها و همچنین کارایی آن‌ها در عمل، ارزیابی خواهد کرد.

محیط کسب و کار را می‌توان به عنوان مجموعه‌ای از شرایط خارج از کنترل شرکت تعریف کرد که تأثیر قابل توجهی بر نحوه رفتار کسب و کارها در طول چرخه عمر آنها دارد. برای متمایز ساختن شاخص آمادگی کسب و کار از سایر اقدامات بین‌المللی معتبر، این شاخص بر چارچوب تنظیم‌گری و ارائه خدمات عمومی در سطح اقتصاد خرد تمرکز خواهد کرد. سه رکن اصلی شاخص آمادگی کسب و کار عبارت است از چارچوب تنظیم‌گری<sup>۱</sup>، خدمات عمومی<sup>۲</sup> و کارایی<sup>۳</sup> که در ادامه هر کدام به اختصار تعریف خواهد شد.

■ **چارچوب تنظیم‌گری:** شامل قوانین و مقرراتی است که شرکت‌ها باید هنگام شروع

کسب و کار، حین فعالیت و پایان یک کسب و کار از آنها پیروی کنند.

■ **خدمات عمومی:** در اینجا خدمات عمومی به تسهیلاتی اطلاق می‌شود که دولت‌ها

به‌طور مستقیم یا از طریق شرکت‌های خصوصی برای حمایت از رعایت مقررات ارائه می‌دهند و از سوی دیگر به زیرساخت‌های اساسی که فعالیت‌های کسب و کار را امکان‌پذیر می‌کنند هم اطلاق می‌گردد.

■ **کارایی:** کارایی چارچوب تنظیم‌گری و خدمات عمومی مرتبط با آن در عمل برای

کمک به شرکت‌ها در جهت دستیابی به اهداف عملکردی آنها می‌باشد.

شاخص آمادگی کسب و کار با ارزیابی موانع رسمی‌سازی، به رفع یکی از مهم‌ترین مسائل محیط کسب و کار در کشورهای در حال توسعه کمک می‌کند. با توجه به اینکه شرکت‌های

1. Regulatory framework

2. Public services

3. Efficiency

غیررسمی سهم اشتغال را در بسیاری از کشورهای مورد بررسی بانک جهانی در دست دارند، اطلاعات این شرکت‌ها می‌تواند کمک بزرگی به اندازه‌گیری محیط کسب‌وکار کند. با این حال نظرسنجی‌ها از بخش غیررسمی نه تنها بسیار پرهزینه است، بلکه نیاز به یک روش مناسب برای جمع‌آوری داده‌ها دارد. واحد تحلیل سازمانی (DECEA) در حال حاضر در حال اجرای آزمایشی روشی برای بررسی شرکت‌های غیررسمی است. اگرچه این ابتدای مسیر است و در آینده، زمانی که یک روش مقرون‌به‌صرفه ایجاد شود، تیم شاخص آمادگی کسب‌وکار جمع‌آوری داده‌ها را از شرکت‌های غیررسمی و کارآفرینان در مقیاس بزرگ‌تر در نظر خواهد داشت.

اگرچه این شاخص، غیررسمی بودن را اندازه‌گیری نمی‌کند یا مستقیماً داده‌های شرکت‌های غیررسمی را جمع‌آوری نمی‌کند، اما مسائلی را ارزیابی می‌کند که شرکت‌ها را برای رسمی شدن و استخدام کارگران با گسترش شرکت‌های رسمی تشویق می‌کند.

به منظور انجام اصلاحات در این حوزه، دانش ویژه اقتصادی و دقیق در مورد محیط کسب‌وکار نیاز است که در پروژه شاخص آمادگی کسب‌وکار موارد لازم دیده شده است. همچنین این شاخص به عنوان اطلاعات تکمیلی، داده‌هایی مانند اندازه بخش رسمی در مقایسه با بخش غیررسمی را در جداول پیوست گزارش‌های شاخص آمادگی کسب‌وکار برای کشورهایی که داده‌های آنها در دسترس هستند، منتشر می‌کند.

شاخص آمادگی کسب‌وکار سایر جنبه‌های محیط کسب‌وکار که به خوبی توسط سایر شاخص‌ها پوشش داده می‌شوند، مانند شرایط کلان اقتصادی (مانند چشم‌انداز اقتصاد جهانی)، فساد دولتی و مسئولیت‌پذیری (مانند شاخص‌های جهانی حکمرانی)، سرمایه انسانی و جنایت و خشونت را پوشش نخواهد داد.

گزارش شاخص آمادگی کسب‌وکار محدوده پروژه و محدودیت‌های آن را به وضوح توضیح می‌دهد. به منظور تشخیص ارتباط سایر مسائل با محیط کسب‌وکار، بخشی در وبسایت مربوط به این شاخص تحت عنوان منابع تکمیلی در نظر گرفته شده است که در آن حوزه‌هایی

که توسط شاخص آمادگی کسب و کار پوشش داده نشده و پیوندهایی مربوط به منابع آنها ارائه می‌شود. چنین اقدامی می‌تواند وب‌سایت مربوط به شاخص آمادگی کسب و کار را تبدیل به منبع مهمی کند که افراد و مؤسسات علاقه‌مند به فضای کسب و کار و سرمایه‌گذاری بتوانند به راحتی اطلاعات مورد نظر در این حوزه را کسب کنند. این مورد همچنین به روشن شدن شکاف اطلاعاتی که شاخص آمادگی کسب و کار قصد پر کردن آن را دارد کمک می‌کند.

## ۷. موضوعات

موضوعات شاخص آمادگی کسب و کار بر اساس سابقه شرکت و بنگاه و مشارکت آن در بازار در قالب شروع فعالیت، بهره‌برداری (یا توسعه) و پایان (یا سازماندهی مجدد) یک کسب و کار تعریف می‌شوند. ۱۰ موضوع اصلی مورد بررسی عبارتند از:

**ورود به کسب و کار، محل کسب و کار، اتصالات آب، برق و اینترنت، نیروی کار، خدمات مالی، تجارت بین‌الملل، مالیات، حل اختلاف، رقابت بازار و ورشکستگی.**

انتخاب موضوعات بر اساس اهداف سه‌گانه پروژه شاخص آمادگی کسب و کار شامل حمایت از اصلاحات سیاست‌گذاری، ارائه مشاوره سیاستی خاص و ارائه اطلاعات برای تحقیقات توسعه‌ای انجام می‌شود. به همین منظور انتخاب موضوعات دارای معیارهای زیر است:

■ **ارتباط:** هر موضوع انتخاب شده دارای تحقیقات اقتصادی گسترده‌ای است که تأثیر و رابطه آن را بر توسعه بخش خصوصی نشان می‌دهد. تنها پس از ارزیابی همه این موضوعات و مقایسه میان اقتصاد کشورهای مختلف و در طول زمان می‌توان محدودیت‌های الزام‌آور خاص برای هر اقتصاد را شناسایی و اولویت‌بندی کرد.

■ **ارزش افزوده:** اندازه‌گیری شاخص‌ها در هر موضوع انتخاب شده، شکاف موجود در داده‌های مربوط به آن بخش را پوشش خواهد داد. این شاخص با تولید مجموعه‌ای از داده‌های اولیه منحصر به فرد از اقتصاد کشورهای جهان و داشتن قابلیت مقایسه، ایجاد ارزش می‌کند.



■ **مکمل بودن:** از آنجایی که احتمال موفقیت اصلاحات جامع بیشتر است، شاخص آمادگی کسب‌وکار موضوعاتی را مدنظر قرار می‌دهد که مکمل یکدیگر باشند و از چرخه عمر یک شرکت به عنوان موضوع مشترک استفاده کنند.

هر یک از ده موضوع مطرح شده در این شاخص، شامل داده‌هایی است که در سه بخش مهم مورد بررسی قرار می‌گیرند و برای کشورهای توسعه یافته اهمیت فزاینده‌ای دارند. این سه بخش عبارت است از میزان الکترونیکی شدن فرآیندها، پایداری محیط زیست و جنسیت. به عنوان مثال، در مورد الکترونیکی شدن فرآیندها، بیشتر موضوعات شامل ارزیابی پنجره‌های الکترونیکی و پنجره واحد کسب‌وکار است. به همین ترتیب، در مورد پایداری زیست محیطی، موضوعات شامل ارزیابی مجوزهای زیست محیطی و وجود ابزارهای قیمت‌گذاری کربن و سایر موارد است. علاوه بر این، شاخص آمادگی کسب‌وکار داده‌هایی در مورد بعد جنسیتی محیط کسب‌وکار را نیز شامل می‌شود. این کار به گونه‌ای انجام می‌شود که مکمل پروژه زنان، کسب و کار و قانون<sup>۱</sup> (WBL) باشد. WBL قوانین و مقرراتی را که بر فرصت‌های اقتصادی زنان به عنوان کارمندان و کارآفرینان بالقوه تأثیر می‌گذارد، اندازه‌گیری می‌کند. در حال حاضر این پروژه از هشت شاخص تشکیل شده است که نشان دهنده چرخه زندگی اقتصادی زنان است. انتظار می‌رود تا سال ۲۰۲۴، این پروژه بتواند دامنه شاخص‌های خود را افزایش دهد. داده‌ها و گزارش‌های این پروژه، اقتصاد ۱۹۰ کشور را پوشش می‌دهد و به صورت سالانه منتشر می‌شود. تیم‌های هر دو پروژه شاخص آمادگی کسب‌وکار و WBL بررسی خواهند کرد که چه شکاف‌هایی در مسائل جنسیتی در هر موضوع مربوط به شاخص آمادگی کسب‌وکار وجود دارد و به طور مشترک تعیین می‌کنند که کدام پروژه باید مجموعه شاخص‌های خود را برای رفع این شکاف‌ها گسترش دهد.

شروع کسب و کار		گسترش کسب و کار						انحلال کسب و کار	
ورود کسب و کار	محل کسب و کار	اتصالات آب و برق	نیروی کار	خدمات مالی	تجارت بین‌المللی	مالیات	حل اختلاف	رقابت بازار	ورشکستگی کسب و کار

## ۷. شاخص‌ها

شاخص آمادگی کسب و کار مجموعه‌ای از شاخص‌های خاص را در هر موضوع تجزیه و تحلیل می‌کند. برای هر موضوع، سه مجموعه شاخص وجود خواهد داشت. شاخص‌های چارچوب تنظیم‌گری و خدمات عمومی که از طریق مشاوران متخصص جمع‌آوری می‌شوند، در حالی که شاخص‌های کارایی از طریق نظرسنجی‌های سطح شرکت و بنگاه و بعضی موارد مشاوران متخصص ارزیابی می‌شوند.

برای انتخاب شاخص‌های موضوعی از سه معیار مربوط بودن، ارزش افزوده و مکمل بودن استفاده می‌شود. علاوه بر این، شاخص‌ها باید ویژگی‌های زیر را شامل شوند:

- به دنبال ایجاد تعادل بین اقدامات قانونی و عملی در هر موضوع باشند.
- قابل سنجش و بر اساس داده‌های اولیه جمع‌آوری شده به طور خاص برای پروژه شاخص آمادگی کسب و کار باشند.
- داده‌هایی تولید شود که با استفاده از آن امکان مقایسه میان کشورهای مختلف فراهم شود.
- برجسته‌ترین اقدامات مربوط به انعطاف‌پذیری شرکت و مزایای اجتماعی مطلوب را در هر موضوع شامل شود.
- بتوانند به طور منطقی مرتبط‌ترین جنبه‌ها را در هر موضوع مورد تحلیل و بررسی قرار دهند.
- حوزه‌هایی را مورد بررسی قرار دهند که قابل عمل هستند به این معنی که امکان تغییر آنها از طریق اصلاح سیاست وجود داشته باشد.
- روی موضوعاتی تمرکز کند که با استفاده از روشی مناسب امکان اندازه‌گیری کیفیت خدمات عمومی و تنظیم‌گری وجود داشته باشد.

شاخص‌های کارایی نتایج تقریبی چارچوب تنظیم‌گری فعال‌کننده کسب و کار و خدمات عمومی مرتبط به شرکت‌ها و بنگاه‌ها را اندازه‌گیری می‌کند. با این وجود، این شاخص‌ها تلاشی برای اندازه‌گیری نتایج نهایی محیط کسب‌وکار مانند بهره‌وری، رسمیت، برابری، و پایداری نخواهند داشت. این موارد نتیجه پیچیده متغیرهایی است که نه تنها محیط کامل کسب‌وکار بلکه تمام جنبه‌های سیاست عمومی را نیز در بر می‌گیرد و به این ترتیب، آنها فراتر از محدوده پروژه شاخص آمادگی کسب‌وکار هستند.

## ۹. امتیازدهی

کمی کردن شرایط محیط کسب‌وکار در شاخص‌های قابل اندازه‌گیری متناظر برای معیار شاخص آمادگی کسب‌وکار حیاتی است. تمام داده‌های به‌دست‌آمده از کارشناسان یا شرکت‌ها و بنگاه‌ها به صورت خام جمع‌آوری می‌شوند و سپس به امتیازی تبدیل می‌شوند که می‌تواند با امتیازات دیگر ترکیب شود. داده‌های تکی تولید شده توسط پروژه شاخص آمادگی کسب‌وکار برای ایجاد امتیاز برای هر یک از ده موضوع شاخص آمادگی کسب‌وکار ترکیب می‌شود، که منجر به یک معیار اصلی ساده می‌شود و امکان مقایسه مطلق در طول زمان و در بین کشورها را برای هر حوزه فراهم می‌کند. امتیاز هر موضوع با میانگین نمرات اختصاص داده شده به هر یک از سه رکن (چارچوب تنظیم‌گری، خدمات عمومی و کارایی) برای آن موضوع محاسبه می‌شود. تقریباً در خصوص همه شاخص‌ها، داده‌های ستون چارچوب تنظیم‌گری از اطلاعات رسمی جمع‌آوری می‌شود و داده‌های مربوط به ارکان خدمات عمومی و کارایی از اطلاعات حاصل از عملکرد شرکت‌ها و بنگاه‌ها به دست می‌آید. بنابراین رویکرد امتیازدهی مکمل میان قوانین و مقررات قانونی و عملکرد واقعی است.

برای همه حوزه‌ها، امتیازهای اختصاص داده شده به هر یک از سه رکن، از امتیازهایی که در ابتدایترین سطح شاخص اعطا شده، استفاده می‌شود. در این سطح از امتیازدهی، دیدگاه‌های کارآفرینان (انعطاف‌پذیری شرکت) و منافع عمومی گسترده‌تر (مزایای اجتماعی) مدنظر خواهد

بود. در نظر گرفتن منافع هر دو بخش خصوصی و اجتماعی برای شاخص آمادگی کسب و کار مهم است زیرا این پروژه نه تنها باید به سهولت انجام کسب و کار برای شرکت‌های فردی بپردازد، بلکه باید جنبه‌های فراگیر و پایدار توسعه بخش خصوصی را نیز مورد توجه قرار دهد. امتیاز نهایی هر شاخص، نشان دهنده مجموع امتیازهایی است که به آن شاخص تحت انعطاف‌پذیری شرکت و مزایای اجتماعی تعلق می‌گیرد. اگر یک شاخص بر مزایا یا هزینه‌های مربوط به اداره یک کسب و کار تأثیر بگذارد، تحت عنوان انعطاف‌پذیری شرکت امتیازدهی می‌شود. اگر اثرات آن فراتر از شرکت باشد و به نتایج مطلوب اجتماعی مانند حفاظت از محیط زیست، رفاه کارگران، رقابت در بازار، حمایت از مصرف‌کننده، پایداری مالی، دسترسی برابر به فرصت‌های کسب و کار و عوامل خارجی اطلاعاتی گسترش یابد، تحت مزایای اجتماعی امتیازدهی خواهد شد.

به طور خاص، امتیازها فقط به شاخص‌هایی اختصاص داده می‌شوند که بر اساس رویه‌های شناخته‌شده و تأییدشده بین‌المللی، تأثیر روشنی بر شرکت‌ها (تحت انعطاف‌پذیری شرکت) یا جامعه (تحت مزایای اجتماعی) نشان می‌دهند. از این رو به اقداماتی که تأثیر مبهم بر انعطاف‌پذیری شرکت دارند مانند یارانه برای بخش‌های صادرکننده خاص یا رفتار ترجیحی با شرکت‌های کوچک و متوسط، امتیاز انعطاف‌پذیری شرکت تخصیص نخواهد یافت. به همین ترتیب، به اقداماتی که تأثیر مبهم بر مزایای اجتماعی دارند مانند محدودیت‌های اخراج که ممکن است به نفع کارگران رسمی فعلی باشد اما به چشم‌انداز کارگران بیکار و غیررسمی آسیب می‌رساند، امتیاز مزایای اجتماعی اختصاص نخواهد یافت.

از سوی دیگر برخی از شاخص‌ها ممکن است دارای هر دو امتیاز انعطاف‌پذیری شرکت و مزایای اجتماعی باشند. به عنوان مثال، مقررات مالیاتی شفاف هم برای شرکت‌ها (از طریق ساده‌سازی انطباق) و هم برای جامعه به‌طور کلی (با تقویت اعتماد و قراردادهای اجتماعی) منفعت دارد. در این صورت، زمانی که امتیازات انعطاف‌پذیری شرکت و مزایای اجتماعی تخصیص داده شود، با هم جمع می‌شوند.

هنگام استفاده از داده‌های شاخص آمادگی کسب‌وکار برای تجزیه و تحلیل اقتصادی، در صورت نیاز باید مورد مطالعه قرار گیرد. به عنوان مثال، هنگامی که کاستی‌های یک اقتصاد ارزیابی می‌شود، ممکن است لازم باشد داده‌های آن نسبت به کشورهای با سطوح درآمدی مشابه یا با کشورهای که مسیر توسعه مطلوبی را دنبال کرده‌اند، مقایسه شود. تحلیل اقتصادی باید ظرفیت اجرایی ویژه اقتصاد و اولویتهای توسعه را در نظر بگیرد. با این وجود حوزه تحلیل اقتصادی بسیار فراتر از محدوده پروژه شاخص آمادگی کسب‌وکار است و باید توسط محققان و با استفاده از داده‌های شاخص آمادگی کسب‌وکار و سایر منابع انجام شود.

## ۱۰. جمع‌بندی

هرچند خبر توقف انتشار شاخص DB شوک برانگیز بود لیکن شاخص جدید با وعده کاهش مشکلات و ایرادات شاخص قبلی با ذکر جزئیات از سوی بانک جهانی به صورت کتابچه و هم به صورت برگزاری کارگاه‌های آموزشی حضوری و آنلاین معرفی گردید.

از جمله تغییراتی که در شاخص جدید مطرح شده است می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- اصلاح روش جمع‌آوری داده‌ها و تمرکز بر بخش خصوصی و کمرنگ‌شدن نقش دولت‌ها
- تاکید بر ایجاد چارچوب تنظیم‌گری، ارائه خدمات عمومی به کسب‌وکارهای بخش خصوصی و کارایی

- توجه بیشتر به موضوعاتی نظیر الکترونیکی شدن فرآیندها، پایداری محیط زیست و

### جنسیت

- توجه به موضوع مشارکت در بازار در کنار موضوعات مربوط به چرخه عمر کسب‌وکار

- پوشش تقریبی کل محیط کسب و کار از جمله نظام بانجستگي، نظام سلامت، نظام

مجوزدهی، ثبت اختراع و نوآوری، دسترسی به اینترنت و رقابت در بازار و کاهش انحصار



---

درگاه ملی مجوزهای کشور  
mojavez.ir